

5. De Belgische onafhankelijkheid.

De orangistische sympathieën van sommige rederijkers bracht hen kort na de onafhankelijkheid in diskrediet bij de bevolking. Dit veroorzaakte een afkeer voor al wat Vlaams of Nederlands klonk, zodat ook de literatuur genegaard werd. De rederijkers lieten zich echter niet ontmoedigen en bleven vergaderen, hoewel er geen aflossing van een jonge generatie kwam. De kamer van rhetorica bloedde langzaam maar zeker dood.

Elders in Vlaanderen veroorzaakte de onafhankelijkheid een totaal andere reactie : er was een golf van patriotisme die zich onder andere uitte in Romantische literaire ontboezemingen. Schrijvers die vroeger nooit geschreven hadden uit protest tegen de Nederlandse overhaersing, zoals Conscience, begonnen nu plotseling te publiceren. Zij schreven ook in de volkstaal omdat het in die tijd mode was zoiets te doen. (29) Zo won het Vlaams in sommige kringen terug aan populariteit, vooral bij de liberalen. Voor het eerste kan men zelfs spreken van een stroming. Gentse en Antwerpse schrijvers waren de toonaangevende figuren in deze Romantische generatie, die vooral de nadruk legde op het roemrijke verleden van de Belgen en de Vlamingen.

De opkomst van deze beweging had nog een andere oorsprong : waarom was het Vlaams benadeeld geworden bij de onafhankelijkheid, hoewel men verzekerd had dat iedereen gelijke rechten en kanssen zou krijgen. Maar de kerk verzette zich tegen de al te grote ontplooiing van het Vlaams omdat ze nog altijd de invloed van het Nederlands protestantisme vreesde. Enkele liberalen van hun kant wezen op de orangistische houding van de Flaminganten en stelden dat het Frans de enige waarborg bood voor eenheid en onafhankelijkheid. Deze stelling bestond al lang van voor de onafhankelijkheid (30) maar kwam pas nu tot volle bloei.

De Vlaamse aanhang bestond dus politiek uit enkele progressief liberalen, waarvan zelfs de Franstaligen voorstander waren van de ontwikkeling van de volkstaal. Daarnaast waren er nog enkele randfiguren die nu en dan de Vlaamse zaak verdedigden, maar over het ganse land vormden zij maar een kleine groep.

Deze situatie gold ook voor Oostende, hoewel de invloedrijke orangist Maclagan de waarden enigszins anders stelde. Hij was een van de Oostendse vertegenwoordigers op het Nationaal Kongres en stelde dat de onafhankelijkheid een slechte zaak voor de Oostendse economie zou betekenen. Wat hij over het Nederlands als taal dacht is ons niet bekend. (31) Met hem vertegenwoordigde de burgemeester, Lanszweert, de Oostendse belangen. Deze laatste was een gematigd liberaal en naar ons gevoel de spreekbuis voor de meerderheid van de Oostendse burgerij.

Een doorsnee blik op het toenmalig politiek bewustzijn van de rederijkers biedt ons Thomas Vermeirsch. Van beroep was hij drukker-uitgever. Hij had opeenvolgende overhaersingen van de Oostenrijkers, Fransen en Nederlanders meegemaakt evenals het ontstaan van de Belgische staat. Politiek had hij geen uitgesproken kleur; wel was hij lid van de Société Littéraire en van de Loge, wat een zeker liberalisme laat vermoeden. De toespraak die Van Neste aan zijn graf hield belicht de twee voornaamste aspecten van Vermeirsch' politieke opinie :

"Hy beminde zyn vaderland en zyne moedertaal. Het onverbasterd vlaemsche bloed vloeide door zyn aderen. Ja, de geheiligde zaak der Vlaemsche taalregten lag hem zoo nauw aen het hart, dat hy er zich by het naderen van zynen jongsten dag nog over bakreunde. Nog riep hy zyne vrienden by zich om over de middelen te bera- men die de taal konden helpen te zegepralen, toen reeds zyne dood onvermydelyk was. Maer helaas ! hy had het geluk niet dien zegepraal te kunnen aanschouwen en het vlaemsche land verliest in hem eenen waremen en regtzinnigen voorstaender die zonder de natuerlyke regten zyner wallsche broeders te willen krenken, niet koelbloedig degene der Vlamingen miskend zag." (32)

Het Vlaams bewustzijn van Vermeirsch school achter Belgisch patriotisme, wat bij de meeste van zijn tijdgenoten het geval was. L. Wils schrijft :

"Bij deze patriotische opwekkingen werd willekeurig, dikwijls door mekaar in hetzelfde gedicht of dezelfde toespraak, over België en Vlaanderen gesproken." (33)

Bert Brouwers heeft het zelfs over "Hoera-patriotisme" (34). België stond voor- aan, gestaund door de gendracht van Vlamingen en Walen. En hoewel de meeste Oost- endse rederijders liberaal waren verenigden zich met de katholieken om het behoud van de Belgische staat te vrijwaren. Pas na 1850 zal hier enige verande- ring in komen. (35)

Ondanks alles was de Vlaamse Beweging van de grond gekomen. Men had nog geen uitgesproken Vlaamse groeperingen maar sommige verenigingen namen het op voor de Vlaamse zaak, al was het maar uit rechtvaardigheidszin. Het kan niet ontkend worden dat de Romantische beweging, die in het begin van de 19^e eeuw in het buitenland bloeide, een belangrijke invloed op de Vlaamsgezinden heeft gehad. De intellektu- elen wilden terug naar de natuur en moedigden iedereen aan die hetzelfde wilde doen. De volkstaal vormde daar een onderdeel van zodat de voorstanders van het Vlaams hulp kregen uit een onverwachte hoek : liberale intellektuelen, meestal Franstaligen, namen het voor hen op. De reactie van de Kerk was voorspelbaar en de orangistische houding van sommige Vlaamsgezinden had tot resultaat dat de Vlaamse zaak de zaak van een minderheidsgroep bleef.

Deze minderheidsgroep begon echter militante geruchten te verspreiden en onder leiding van J.F. Willems kwam voor het eerst een georganiseerd verzet tot stand. Dit had een weerslag op de literatuur : tot 1830 lag alle Vlaamstalige literaire aktiviteit in de schoot van de rederijderskamer; individueel werd er weinig gepu- bliceerd. Na 1830 komt er een kanttering : de roman kent een opgang, evenals het toneel. Namen als Conscience, Ledeganck, Ecrevisse, Van Kerkhoven komen op de voor- grond. Het nationaal gevoel wordt aangevoedigd, maar telkens wordt er gewezen op de rol die Vlaanderen in dit roemrijke verleden gespeeld heeft. Frankrijk wordt hier- bij afgeschilderd als een oerd van verderf en de oorzaak van alle kwaad.

Deze ommekeer doet de populariteit van de rederijders nog verder dalen: de meeste kamers gaan uiteen of veranderen in toneelgroepen. Rederijders met enig talent wor- den schrijver en publiceren hun werken, zoals de Oostendenaar Aimé Liebaert.

J. SURMONT

BIBLIOGRAFIE

29. LISSENS, R.F., op. cit. p. 52
30. WILLEMS, J.F., Aen de Belgen, in Strevend Vlaanderen, 19° eeuwse teksten in verband met Vlaanderens heropleving, Het Spectrum, Prisma reeks, 1972, p. 10
31. DE BROCK, W., op. cit.
32. VAN DE WEGHE, F., op. cit. p. 87
33. WILS, L., op. cit. p. 49
34. BROUWERS, B., De Vlaamse literatuur en de revolutie van 1848, Boom-Meppel, 1971, p. 80
35. MAERVOET, W., op. cit. p. 101-105.
-

OUDE NEDERLANDSE NAMEN VOOR MATEN EN GEWICHTEN

Vanaf de invoering in 1820 van het metrieke stelsel in Nederland zijn de prachtigste namen voor maten en gewichten met allerlei verfijningen wat plaats van gebruik en aard van de gemeten "waar" betreft, in de praktijk van het taalgebruik verloren gegaan. Uit taalkundig opzicht te betreuren, maar het zal voor onze voorouders al niet altijd even gemakkelijk geweest zijn om met al deze begrippen te werken. Zo was bv. binnen dezelfde plaats, met name Amsterdam, een "steekan" garnalen (19,41 l.) niet gelijk aan een "steekan" voor brandewijn (18,75 l.). Voor hedendaagse mensen is dit terrein van oude maten en gewichten bijzonder verwarrend en onbegaanbaar en daarom juichen wij het heel nuttig boekje van J.M. Verhoeff toe dat hij schreef over : "De oude Nederlandse maten en gewichten". Het is een publikatie van het P.J. Meertens - Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde, Postbus 19888, NL-1000 GW AMSTERDAM (Nederland). Dit boekje telt 132 bladzijden en is te verkrijgen voor de bescheiden prijs van 18,50 gulden. Bestemd in eerste instantie voor historici, archiefbezoekers en studenten sociaal-economische geschiedenis maar ook voor Nederlandse taalkenners en -liefhebbers aanbevelen...

Wat de inhoud van dit als naslagwerk bedoeld boek betreft, de stof is tweeledig geordend. In de eerste plaats vindt men een alfabetische lijst van plaatsnamen met daaronder geschikt, voorzover bekend, de maten en gewichten die in die plaats gehanteerd werden. Een tweede lijst geeft, eveneens alfabetisch geordend, een lijst van namen van maten en gewichten met de betekenissen die daaraan toegekend moeten worden, uitgedrukt in de huidige metrische terminologie.

Ik heb dit werkje niet persoonlijk ter inzage kunnen krijgen. Mij is dus niet bekend of ook typisch "Vlaamse" maten en gewichten daarin voorkomen. Dat hoop ik maar dat was niet te achterhalen in de zeer vlaamse recensie dat het boek meekreeg in het vaktijdschrift "De Nieuwe Taalgids", jg. 76, nr. 3, mei 1983, blz. 276.

E. SMISSAERT